

CZY DIECEZJA LUBUSKA BYŁA DIECEZJĄ MISYJNĄ?

KS. DR HAB. PROF. US DARIUSZ ŚMIERZCHAŁSKI-WACHOCZ

POJĘCIE – DIECEZJA MISYJNA

- Misyjność Kościoła wynika z nakazu samego Jezusa Chrystusa : „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28,19). W nakazie tym odkrywamy prawdę o Kościele, który ze swej natury jest misyjny, posłany przez Chrystusa do wszystkich narodów, aby je czynić uczniami (KKK 849-850).
- Biskupstwo misyjne powstawało tam, gdzie nie zostały jeszcze erygowane formalne struktury kościelne. Podlegało ono bezpośrednio Stolicy Apostolskiej.
- W Polsce, po chrzcie Mieszka I w 966, zanim w roku 1000 erygowano strukturę Kościół partykularnego z Metropolią w Gnieźnie istniało do 1076 roku biskupstwo misyjne w Poznaniu (założone w 968 r.), któremu przewodził biskup Jordan.

BIBLIOGRAFIA DO DZIEJÓW DIECEZJI LUBUSKIEJ

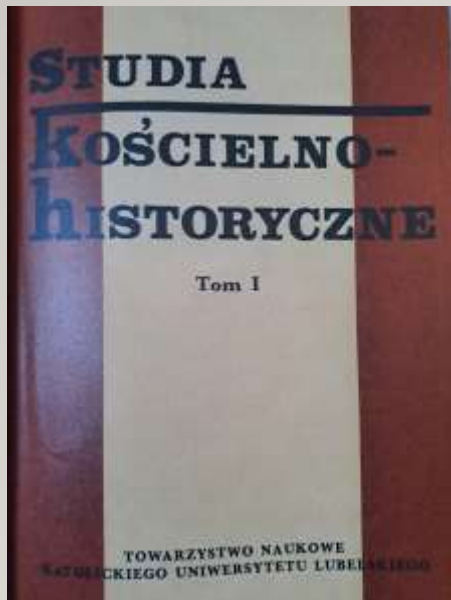
1. **Siegmund Wilhelm Wohlbrück** ([1762](#) -[1834](#)) był królewskim pruskim doradcą wojennym i historykiem. Wohlbrück jest uważany za jednego z najważniejszych historyków w historii [Altmarku](#). Ze względu na współczesne okoliczności historyczne Wohlbrück zaczął publikować swoje dzieła historyczne dopiero w XVIII wieku, gdy miał 70 lat:

- ***Geschichte des ehemaligen [Bisthums Lebus](#) und des Landes dieses Namens***. Drei Bände, Berlin 1829 und 1832 [*Historia dawnej diecezji Lubus i kraju o tej nazwie*, 3 tomy]. Autor zebrał bogaty materiał na temat biskupstwa lubuskiego, a odnośnie jego początków stwierdził: *giną one w mroku, ponieważ nie tylko brak dokumentu fundacyjnego diecezji, lecz także nie ma żadnego współczesnego i wiarygodnego przekazu, dotyczącego tej kwestii.*

KS. PROF. DR HAB. ANZELM WEISS

[UR. 1940 W WOLSZTYNIE]

- *ORGANIZACJA DIECEZJI LUBUSKIEJ W ŚREDNIOWIECZU*, LUBLIN 1977, ss. 290
[rozprawa doktorska, napisana pod kierunkiem ks. prof. dr Bolesława Kumora; recenzenci: ks. prof. dr Stanisław Librowski; prof. dr Aleksander Gieysztor]

PODSTAWOWE INFORMACJE O DIECEZJI LUBUSKIEJ

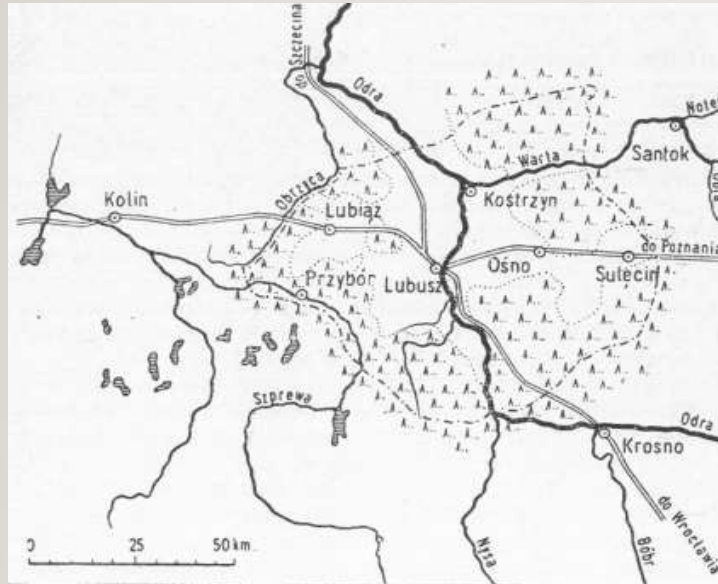

- Powołana do istnienia w **1124** roku w trakcie misji legata pap. kard. Idziego z Tusculum [1123-1125], a uposażona przez Bolesława Krzywoustego.
  - * Spis biskupstw duńskich, szwedzkich, norweskich i polskich z 1123 r. – wymienia istniejące w Polsce diecezje: Gniezno, Poznań, Kraków, Wrocław, Płock [brak Lubusza!]
  - * Bulla pap. Innocentego II *Sacrosancta et apostolica Romana Ecclesia* z 4 VI 1133 r., poddająca m.in. Biskupstwo lubuskie zwierzchnictwu metropolii magdeburskiej.
  - Diecezja lubuska liczyła 8 dekanatów [Kostrzyń, Ośno, Sulęcín, Rzepin, Seelow, Münchenberg, Falkenberg, Frankfurt] i 174 parafie [ok. 1550 r.] – leżące po prawej i lewej stronie rzek Odry i Warty. Biskupi lubuscy mieli także roszczenia jurysdykcyjne wobec katolików obrządku łacińskiego na Rusi Czerwonej [Halickiej]. Te pretensje ostatecznie skasował pap. Grzegorz XI bullą *Debitum pastoralis officii* z 13 II 1375 r.
  - Stolicie biskupie: **Lubusz** [1124-1276], **Górzycy** [1276-1354], **Fürstenwalde** [1385-1565], [**Wrocław**].
  - Upadek diecezji: **1556 rok** [wybór na stolicę syna margrabiego Joachima, Fryderyka]; **1565 r.** [ustanie kultu katolickiego w kościele katedralnym]

NAZWA, PATRON, TERYTORIUM

Pieczęć kapituły lubuskiej z 1236 r. W polu wyobrażenie romańskiej katedry w Lubuszu i głowy św. Wojciecha w infule

Terytorium *castrum Lubus* w granicach opisanych w dokumencie z 1249 r

- Kancelaria biskupów lubuskich w I połowie XIII w. używała określeń *episcopatus Lubucensis* albo *lubucensis ecclesia*.
- Pierwszy patron diecezji lubuskiej – św. Wojciech.
- Dokument Bolesława Rogatki z 20 IV 1249 r. określa pierwsze pewne granice diecezji: od Szydłowa, przy ujściu Nysy Łużyckiej do Odry, dalej ku Szprewie do ujścia Łęknicy. Na rzece Łęknicy i Stobrawie graniczyła z biskupstwem brenneńskim, a rzeką Myślą graniczyła z biskupstwem kamieńskim, natomiast na odcinku Sulęcinek, Łągów, Drzewce, Pliszka z diecezją poznańską.

HIPOTEZY DOTYCZĄCE POCZĄTKÓW DIECEZJI

- * Informacja J. Długosza o fundacji biskupstwa przez Mieszka I w 966 r.
- * Fundacja Bolesława Chrobrego, po pokoju w Budziszynie [30 I 1018], kiedy to przyłączono do Polski część marchii brandenburskiej.
- * Fundacja Bolesława Śmiałego w oparciu o list pap. Grzegorza VII do Bolesława [1075]. Modyfikacja tej hipotezy dotyczy fundacji Bolesława Śmiałego początkowo we Włodzimierzu Wołyńskim, a za Krzywoustego przeniesiona ją nad Odrę.
- Biskupstwo powołano w trakcie legacji kard. Idziego z Tusculum, [1123/25] a uposażył je Bolesław Krzywousty.

DLACZEGO MISYJNA?

---

* Pewne hipotezy zakładały, że było to Pomorze Zachodnie, co wobec utworzenia tam w 1140 r., w 16 lat po utworzeniu biskupstwa lubuskiego (1124) biskupstwa pomorskiego, pozbawiło je dostatecznego uzasadnienia [misja św. Ottona z Bambergu]

* **Biskupstwo lubuskie zostało utworzone dla obszaru dorzeczy rzek Haweli, Nuty i Szprewy. Na obszarze dorzeczy rzek Haweli, Nuty i Sprawy Słowianie, przed X wiekiem, zorganizowali państwo w literaturze nazywane księstwem stodorańskim. Nazywa oddaje monarchiczny ustrój władzy Stodoran. Księstwo składało się z ziem zasiedlonych przez Stodoran/ Hawelan, Doszan, Ziemczyców, Lesiców, Płoni i Sprewian. Stolicą był gród Brenna położony w kraju Stodoran. Gród Brenna był także, od 948 roku, *sedes episcopalis* biskupstwa założonego przez króla wschodniofrankońskiego Ottona I w 948 roku nazwanego od niemieckiej nazwy Brenny - Brandenburg, brandenburskim. Biskupstwo istniało do 983 roku.**

FAKTY

- **Powstanie Słowian Połabskich [983]** - skierowane przeciwko nadmiernemu uciskowi fiskalnemu ze strony niemieckich biskupów oraz margrabiów saskich, sprawujących rządy w Marchii Północnej na ziemiach między Łabą i Odrą. Powstanie konfederacji plemion należących do Słowian połabskich zostało zaplanowane oraz przygotowane w głównym lutyckim sanktuarium w Retrze. 29 czerwca 983 r. wojska słowiańskie z zaskoczenia napadły na Hobolin niszcząc siedzibę tamtejszego biskupa. Trzy dni później [2 lipca] zajęta została Brenna, gdzie znajdowała się chrześcijańska misja, z której udało się zbiec bpowi Folkmarowi oraz margrabiemu Marchii Północnej – Dytrykowi. Pozostałe duchowieństwo zostało wzięte do niewoli, a kościoły splądrowane. Podobny los spotkał inne miejscowości, gdzie było saskie osadnictwo, m.in. Hamburg. W powstaniu nie brały udziału marchie serbołużyckie. Powstanie wstrzymało saską kolonizację na 200 lat. Nastąpił także powrót do wierzeń pogańskich.

KOLIGACJE

- **Tęgomir**, książę stadorański – wychowywał się na dworze saskim, tam też przyjął chrześcijaństwo, jego siostra [?] była pierwszą żoną Ottona I, a jej syn Wilhelm – biskup moguncki. Natomiast trzecia żona Bolesława Chrobrego, **Emnilda** była prawdopodobnie wnuczką Tęgomira. Jej synem był Mieszko II Lambert, od którego wywodzi się linia Piastów panujących w Polsce.
- Tęgomir był propagatorem chrześcijaństwa na Połabiu, walcząc z pogańskimi Wioletami. To samo czynił **Mieszko I** na początku lat 60. X w. Tęgomir mógł zatem być pośrednikiem przy nawiązywaniu pierwszych kontaktów polsko-niemieckich, a jednocześnie mógł on być ojcem chrzestnym Mieszka I w 965 r. „DAGOME IUDEC” – staropolski antroponim Tagom [*Dagome*].
- Tęgomir mógł także pośredniczyć w powołaniu biskupstwa misyjnego [968].

MOTYWY

- W latach, w których założono biskupstwo lubuskie, w **Brennie** panował książę **Meinfryd**. Jego władzę w księstwie datuje się na lata 1114/1120 - 1127. Książę był chrześcijaninem i zabiegał o pomoc w odnowieniu organizacji Kościoła, zanikłej po powstaniu z 983 roku. Najpierw u biskupów brandenburskich rezydujących w Lesce.
- Zmiana wynikała z niechęci, z jaką odnosiła się ludność połabska do duchowieństwa magdeburskiego. Ostatecznie elity polityczne księstwa stodorańskiego zdecydowały się na współpracę z Bolesławem Krzywoustym i zawarto w latach 1119 - 1121 układ z polskim księciem, o którym nie zachowały się informacje źródłowe. Częścią jego postanowień była zapewne decyzja o powołaniu polskiego biskupstwa, sufraganii arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, które objęłoby swoim zasięgiem ziemie księstwa stodorańskiego. Tym planom stanęła na przeszkodzie śmierć księcia Meinfryda, na którego w 1127 r. dokonano zamachu. Jednak jakieś działania związane z objęciem księstwa stodorańskiego granicami nowej diecezji polskiej w Lubuszu musiały być podjęte. Następca Meinfryda, książę Przybysław - Henryk zmienił orientację polityczną i zwrócił się ku margrabiemu Marchii Północnej Albrechtowi Niedźwiedziowi, tworząc tym samym warunki do odnowienia biskupstwa brandenburskiego ze stolicą w Brennie - Brandenburgu, co nastąpiło w II połowie XII w.

MISJA NA RUSI

- Zagadnieniem, które związane jest z genezą biskupstwa lubuskiego jest jurysdykcja biskupów lubuskich na Rusi.
- Pierwsza związana jest z listem, który napisał biskup krakowski Mateusz wraz z Piotrem Włostowicem do św. Bernarda z Clairvaux. List był różnie datowany. Do tej pory analizowano go jako zaproszenie Bernarda do przybycia do Polski z intencją rozbudzenia zapału misyjnego wśród książąt piastowskich i bezpośredniego udziału w misji na ziemiach Rusi.
- Jeżeli biskupstwo lubuskie po śmierci Meinfryda straciło możliwość rozwoju struktur diecezjalnych w księstwie stodorańskim (od II połowy XII w. ograniczono ją do ziem pozostających pod władzą księcia Jaksy), to możliwe jest skierowanie uwagi lubuskiego ordynariusza i kapituły lubuskiej na wschód. Promotorem takich działań był Piotr Włostowic, który miał żonę Rusinkę i zięcia księcia połabskiego Jakse.
- 11. II. 1257 r. pap. Aleksander IV, bullą *Ex parte tua*, stwierdził, że biskupom lubuskim przysługuje zwyczajna jurysdykcja kościelna nad łacinnikami zamieszkującymi na Rusi. Początki tej jurysdykcji wynikają z nadania Opatowa przez Henryka Brodatego w 1232 roku. Bulla pap. Grzegorza XI z 13 II 1375 r. kończy spory na rzecz halickiej prowincji kościelnej.

ANEKSY

Zamek biskupi w [Beeskow](#), w którym w 1555 zmarł ostatni katolicki biskup lubuski

DZIĘKUJĘ
